

Türkiye'nin Kürt Sorunu: Arap Baharı ile Değişen Yurt içi ve Bölgesel Dinamikler

Özlem KAYHAN PUSANE

Özet

Türkiye'nin PKK ile mücadelesi ve daha genel olarak Kürt sorunu, 1980'lerden itibaren uluslararası gelişmelerden etkilenen konular olmuştur. 2010'da Tunus'ta başlayan ve kısa zamanda çeşitli Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerine yayılan Arap Baharı da son yıllarda Kürdistan İşçi Partisi'nin (PKK) aldığı çeşitli kararları ve örgütün davranışlarını önemli ölçüde şekillendirmiştir. Bu çalışma, Arap Baharının PKK ve Kürt sorunu ile ilgili bölgesel ve Türkiye içi dinamikleri nasıl etkilediğini, PKK'nın karar alma süreçleri çerçevesinde incelemektedir. Makalede öncelikle Arap Baharı'nın Kürt sorununu kavramsal olarak nasıl etkilediği üzerinde durulmakta, daha sonra Suriye'de yaşanan iç çatışmaların, PKK'da ve daha genel olarak Kürt sorunu üzerinde neden olduğu değişiklikler tartışılmaktadır. Son olarak, Türkiye'de Kürt sorununun çözüm süreci ile ilgili hız kazanan gelişmeler, Arap Baharı çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arap Baharı, Kürt sorunu, PKK

TURKEY'S KURDISH QUESTION: CHANGING DOMESTIC AND REGIONAL DYNAMICS THROUGH THE ARAB SPRING

Abstract

Since the 1980s, international developments have always influenced Turkey's Kurdish question in general and the country's struggle with the PKK in particular. Arab Spring, which started in Tunisia in 2010 and quickly spread to several countries of the Middle East and North Africa, also significantly shaped the various decisions of the PKK, as well as Turkey's policies to resolve the Kurdish Question in recent years. This paper examines how the Arab Spring has influenced domestic and regional dynamics of the PKK and the Kurdish Question within the framework of the PKK's decision making processes. First, the paper explores how the Arab Spring has conceptually had an impact on the Kurdish question. Then, it presents a discussion about how the internal violence taking place in Syria has led to changes both in the PKK and on the evolution of the Kurdish question in general. Finally, the paper discusses Turkey's recent efforts to resolve the Kurdish question within the context of the Arab Spring.

Keywords: Arab Spring, Kurdish Question, PKK

Giriş

Terör örgütleri, modern terörizmin ortaya çıktığı ilk yıllardan itibaren, eylemlerinin yeri, zamanı ve şiddeti gibi kararları alırken uluslararası koşulları göz önünde bulundurmuşlardır. Bu tür örgütlerin kaderi hiçbir zaman uluslararası gelişmelerden bağımsız şekillenmemiştir. İrlanda Cumhuriyetçi Kardeşliği örgütünün Paskalya ayaklanmasını Dublin’de Birinci Dünya Savaşı devam ederken gerçekleştirmesi, Cezayir’de Ulusal Kurtuluş Cephesi’nin Fransa’ya karşı silahlı mücadelesini Çinhindi savaşından sonra başlatması gibi durumlar, terör örgütlerinin davranışları ile uluslararası konjonktür arasındaki önemli ilişkiyi gösteren örneklerden sadece birkaçıdır.

Pek çok farklı ayaklanma ve terör örgütü gibi PKK da, kurulduğu 1978 yılından itibaren uluslararası konjonktürden etkilenmiştir. Gerek örgütün çeşitli stratejik ve taktiksel kararlarında, gerekse PKK’nın örgütsel gelişimi ile Kürt sorununun tarihsel ilerleme süreçlerinde, uluslararası gelişmelerin etkisini açıkça gözlemlemek mümkündür. 1991 Körfez Savaşı sonrası PKK’nın Kuzey Irak’ta kendisine rahat bir askeri üs ve yaşam alanı kurabilmesi ile 2003 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) Irak’ı işgalinden sonra, PKK terörünün Türkiye’de yeniden şiddetlenmesi gibi durumlar, Kürt sorunu üzerinde uluslararası gelişmelerin önemini açığa çıkarmıştır. 2010 yılında Tunus’ta başlayan ve kısa zamanda pek çok Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkesinde kendini hissettiren Arap Baharı da son dört yıldır genelde Türkiye’nin Kürt sorununu ve daha özeldede PKK’nın örgütsel gelişimini etkileyen önemli bir uluslararası süreç olarak karşımıza çıkmıştır. Tunus ve Mısır’da başlayan hükümet karşıtı gösteriler ve bu gösterilerin sonucunda meydana gelen rejim değişiklikleri, Kürt sorunu ile ilgili tartışmaları öncelikle kavramsal olarak etkilemiştir. Mart 2011’de önemli bir Kürt azınlığa sahip olan Suriye’de rejim karşıtı hareketlerin başlaması ile de Arap Baharı Türkiye’de çok daha somut olarak PKK ve Kürt sorunu ile ilgili gelişmeleri şekillendirmeye başlamıştır.

Arap Baharı’nın, özellikle Suriye’de rejim karşıtı gösterilerin başlamasından sonra, PKK’nın çeşitli söylem, karar ve davranışlarını etkilediği düşüncesi son zamanlarda oldukça yaygın bir kanı haline gelmiştir. İlk bakışta, PKK içinde meydana gelen bu değişikliklerin örgütün Arap Baharı’na verdiği stratejik bir tepki olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Gerçekten de, Arap Baharı’yla birlikte değişen yurt içi ve bölgesel dinamiklerin PKK’yı siyasi hedeflerine ulaşmak adına farklı davranışlara yönelttiği iddia edilebilir. Fakat PKK’nın Arap Baharı çerçevesindeki davranış değişiklikleri yakından incelendiğinde, bunların her zaman rasyonel ve stratejik süreçlerle uyumlu olmadığı gözlemlenmektedir.

Bu çalışma, Arap Baharı'nın PKK ve Kürt sorunu ile ilgili bölgesel ve Türkiye içi süreçler üzerinde yol açtığı değişimleri PKK'nın karar alma süreçleri çerçevesinde ele alacaktır. Makalede öncelikle terör örgütlerinin karar alma süreçleri ile ilgili literatür taranacak ve Arap Baharı'nın PKK'nın davranışları üzerindeki etkileri tartışılacaktır. Bu çerçevede ilk olarak Arap Baharı'nın Kürt sorununu kavramsal olarak nasıl etkilediği üzerinde durulacak, daha sonra Suriye'de yaşanan iç çatışmaların PKK'da ve daha genel olarak Kürt sorunu üzerinde neden olduğu değişiklikler tartışılacaktır. Son olarak, Türkiye'de Kürt sorununun çözüm süreci ile ilgili hız kazanan gelişmeler, Arap Baharı çerçevesinde değerlendirilecektir.

Ayaklanma ve Terör Örgütlerinde Karar Alma Süreçleri

Arap Baharı'nın PKK ve Kürt sorunu üzerindeki etkilerini tartışmadan önce ayaklanma ve terör örgütlerinin davranışlarının nasıl şekillendiği konusunu ele almak gerekir. Bu tür örgütlerde karar alma süreçleri ile ilgili akademik literatür incelendiğinde, şimdiye kadar üç temel açıklamanın öne çıktığı görülür. Bunlardan ilki araçsal (*instrumental*) ya da stratejik yaklaşım, ikincisi örgütsel süreç yaklaşımı ve üçüncüsü ise psikolojik yaklaşımdır. Stratejik yaklaşıma göre terör örgütleri oldukça istikrarlı ve tutarlı siyasi amaçlara sahiptir ve terör her şeyden önce bu siyasi amaçlara ulaşmak için başvurulan bilinçli bir eylemdir. Terör eylemleri mantıksal bir çerçevede incelenebilir ve anlaşılabilir. Bununla birlikte, bu yaklaşıma göre terör bireysel bir rasyonaliteden ziyade kolektif bir rasyonalitenin ürünüdür ve terör örgütü kolektif tercihler ya da değerler ışığında farklı seçenekler arasından terörü bilinçli olarak tercih eder.¹ Stratejik yaklaşıma göre terörün bir yöntem olarak tercih edilmesinin temel nedeni, örgütün siyasi amaçlarına ulaşmak için en etkin yol olarak görülmesidir. Bu durum, örgüt tarafından sistematik bir şekilde yapılan maliyet-fayda hesabı sonucu gerçekleşir. Böylelikle örgütler, teröre ancak amaçlarına ulaşmak için kullanabilecekleri şiddet içermeyen diğer yöntemler etkisiz kaldığında başvururlar. Terör, diğer alternatifler tükendiğinde kalan “son çaredir” (*last resort*).²

Örgütsel süreç yaklaşımı ise terör örgütlerinin davranışlarını stratejik hesaplarla değil, örgütün iç dinamikleri çerçevesinde açıklar. Bu yaklaşıma göre her örgüt gibi terör örgütlerinin de temel amacı hayatlarını devam ettirmektir (*survival*). Hayatta kalabilmek için

¹ Martha Crenshaw, “The Logic of Terrorism: Terrorist Behavior as a Product of Strategic Choice,” Walter Reich (der.), *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*, The Woodrow Wilson Center Press, 1998, s.7-8.

² Martha Crenshaw, “How Terrorists Think: What Psychology Can Contribute to Understanding Terrorism”, Lawrence Howard (der.), *Terrorism: Roots, Impact, Responses*, New York, Praeger, 1992, s.71.

örgütler zaman zaman siyasi amaçlarında ve ideolojilerinde bile değişikliğe gidebilirler. Örgütsel süreç yaklaşımına göre, terör örgütleri ulaşmak istedikleri siyasi amaçlarından bağımsız olarak terör faaliyetlerini sürdürmeye çalışırlar. Yani terör örgütleri siyasi amaçlarına terörizm yöntemiyle ulaşamayacaklarını fark etseler bile örgütün sürekliliğini sağlamak adına eylemlerine devam etme kararı alabilirler. Hatta örgüt liderleri örgütün devamlılığını sağlamak için siyasi amaçlara ulaşıldığını görmek istemeyebilir.³

Son olarak psikolojik yaklaşım, terör örgütlerinin davranışlarını bireylerin psikolojik özellikleri ve psikolojik çevreleriyle açıklar. Bu yaklaşımın temsilcileri önceleri belirli bir “terörist kişiliği” ve “terörist psikolojisi” olup olmadığını araştırmışlarsa da, zaman içerisinde bireyleri teröre yönlendirecek net bir dizi ruhsal özelliğin bulunmadığı konusunda büyük oranda mutabık kalmışlardır.⁴ Terörizm literatüründeki psikolojik çalışmalar, bireyleri teröre yönlendiren psikolojik çevreler, bireylerin siyasi olarak nasıl radikalleştiği, psikolojik olarak şiddet kullanmayı zihinlerinde nasıl meşrulaştırdıkları gibi konuları ele almaktadır.⁵

Arap Baharı'nın PKK ve Kürt sorunu ile ilgili gelişmeleri nasıl şekillendirdiği konusu incelendiğinde ilk akla gelen, PKK içinde meydana gelen değişikliklerin örgütün Arap Baharı'na verdiği stratejik bir tepki olarak ortaya çıktığıdır. Fakat PKK'nın söylem, karar ve davranışlarındaki bu değişiklikler her zaman stratejik yaklaşımın tezleriyle birebir uyumlu değildir ve PKK'nın Arap Baharı'na verdiği tepkiyi anlayabilmek için rasyonel açıklamalar yetersiz kalmaktadır. Bunun örneklerini PKK'nın 2010 yılından itibaren Kürt Baharı söylemini geliştirmesi ve yaygın olarak kullanmaya başlaması ile Suriye'deki gelişmeler ışığında PKK'nın aldığı bazı kararlarda görmek mümkündür. Bu durum, PKK'nın davranışlarını açıklamak için farklı örgütsel ve psikolojik dinamikleri hesaba katmak gerektiğini göstermektedir.

Arap Baharı'nın Türkiye'nin Kürt Sorunu ve PKK ile Mücadelesi Üzerindeki Kavramsal Etkileri

Çeşitli Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde patlak veren ve Arap Baharı olarak adlandırılan halk hareketlerinin, Türkiye'nin Kürt sorunu ve PKK ile mücadelesi üzerindeki ilk etkisi, 2010 yılından itibaren, Kürt sorununun kavramsal ve zihinsel olarak Arap Baharı tartışmaları içine yerleştirilmesi olmuştur. Yer yer şiddet boyutu artıp iç savaşa dönüşmeler

³ Martha Crenshaw, “Theories of Terrorism: Instrumental and Organizational Approaches,” *Journal of Strategic Studies*, Cilt 10, No.4, 1987, s.19-26.

⁴ Gordon H. McCormick, “Terrorist Decision Making,” *Annual Review of Political Science*, Cilt 6, Haziran 2003, s.491.

⁵ Walter Reich (der.), *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*, The Woodrow Wilson Center Press, 1998.

de, bu halk hareketlerinin temel çıkış noktası, otoriter rejimler altında çeşitli siyasi, ekonomik ve sosyal sıkıntılar yaşayan halkların hak ve özgürlük arayışıdır.⁶ Bu söylem, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllardan itibaren kimliğini özgürce ifade etme konusunda sıkıntılar yaşayan Kürt vatandaşlar ile ilgili olarak da çeşitli çevrelerce kolaylıkla benimsenmiştir. Bunun sonucunda, 2010-2013 yılları arasında PKK ve Kürt sorunu üzerine yapılan pek çok yorumda, Arap Baharı ve Kürt sorunu arasında analogik bir ilişki kurulmuştur. Arap Baharı sonrası PKK liderlik kadrosunun bir Kürt Baharı'nı ortaya çıkarma ve Diyarbakır, Hakkari ve Şırnak gibi illeri Tahrir meydanına çevirme hayallerinden söz edilmiştir.⁷ PKK'nın 1999 yılından beri hapiste bulunan lideri Abdullah Öcalan da benzer görüşler ortaya atmıştır. Şubat 2011'de Öcalan, "Diyarbakır'da halk, Mısır'daki gibi günlerce sokaklardan ayrılmazsa, taleplerini dile getirirse işte o zaman barış gelir, bakın bakalım o zaman AKP [Adalet ve Kalkınma Partisi] kalır mı kalmaz mı! İşte o zaman Erdoğan'ın kendisi bu sorunun çözümünü talep edecektir"⁸ diyerek, bir Kürt Baharı ortaya çıkarma hayalini açıkça ortaya koymuştur. Bu tür yorumlar, Suriye'de rejim karşıtı gösterilerin başlamasıyla ve özellikle de Suriye'nin kuzey bölgelerinde Kürt grupların kontrolü ele geçirmesiyle artmıştır. PKK'nın Temmuz ve Ağustos 2012'de Şemdinli'de gerçekleştirdiği saldırılar ve bu saldırılar sonrası PKK ile güvenlik güçleri arasında haftalar süren çatışmalar, PKK'nın açıkça bir Kürt Baharı sürecini harekete geçirme çabası olarak değerlendirilmiştir. Bu çatışmalar ile ilgili olarak PKK'nın, Şemdinli ve Çukurca bölgesinde alan hâkimiyeti kurarak bir şehir hareketi başlatmaya çalıştığı ve güvenlik güçleri ile halkı karşı karşıya getirerek burada Suriye'deki iç çatışmalar paralelinde bir görüntü vermek istediği belirtilmiştir.⁹ Fakat Türk Silahlı Kuvvetleri'nin gerçekleştirdiği operasyonlar sonucu PKK'nın bu girişimleri engellenmiştir.

⁶ Bununla birlikte, tabii ki Arap Baharı tartışmalarında sözü edilen ülkelerin deneyimleri birbirinden farklıdır. Bu konuda örnek bir çalışma için bkz. Lisa Anderson, "Demystifying the Arab Spring: Parsing the Differences Between Tunisia, Egypt, and Libya," *Foreign Affairs*, Cilt 90, No.3, 2011, s.2-7.

⁷ Örnekler için bkz. "Diyarbakır Tahrir'e donecek' İddiası," *Milliyet*, 17 Şubat 2011, <http://siyaset.milliyet.com.tr/-diyarbakir-tahrir-e-donecek-iddiasi/siyaset/siyasetdetay/17.02.2011/1353434/default.htm> (Erişim Tarihi 28 Mayıs 2013); Ali Cemal Karabudak, "Sırrı Süreyya Önder: Kürt Baharı Beklerken Ortalığı Kışa Çevirdiler," *Bir Gün*, 14 Aralık 2011, http://www.birgun.net/politics_index.php?news_code=1323870814&year=2011&month=12&day=14, (Erişim Tarihi 28 Mayıs 2013); "Kürt Baharı Kapıda," *Radikal*, 24 Nisan 2013, <http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?atype=radikaldetayv3&articleid=1130817&categoryid=77>, (Erişim Tarihi 28 Mayıs 2013); Anthony Failola, "Turkey Confronts a Resurgent Kurdish Threat," *The Washington Post*, 25 Kasım 2012, http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/turkey-confronts-a-resurgent-kurdish-threat/2012/11/23/588775fe-2cff-11e2-b631-2aad9d9c73ac_story.html, (Erişim Tarihi 28 Mayıs 2013).

⁸ Cevdet Aşkın, "Öcalan Kürtleri Mısır Halkı gibi Meydanlara Çağırıyor," *Radikal*, 5 Şubat 2011, http://www.radikal.com.tr/yazarlar/cevdet_askin/ocalan_kurtleri_misir_halki_gibi_meydanlara_cagirdi-1039025, (Erişim Tarihi 28 Mayıs 2013).

⁹ Güneri Cıvaoglu, "Şemdinli Trampeleni," *Milliyet*, 3 Ağustos 2012, <http://siyaset.milliyet.com.tr/semdinli-trampeleni/siyaset/siyasetyazardetay/03.08.2012/1575646/default.htm>, (Erişim Tarihi 28 Mayıs 2013); Kemal

Kürt sorununun kavramsal ve zihinsel olarak Arap Baharı tartışmaları çerçevesinde değerlendirilmesi ile ilgili farklı bir bakış açısı da, Kürt Baharı'nın Türkiye'de son 30 yıldır devam ettiği söylemidir. Bu söylemi benimseyenlere göre, Arap Baharı ile birlikte başta Suriye olmak üzere çeşitli ülkelerde Kürt milliyetçiliği ile ilgili önemli gelişmeler yaşansa da Türkiye'de Kürt Baharı'nın temelleri PKK'nın Türkiye'ye karşı 1980'lerde başlattığı eylemlerle atılmıştır.¹⁰ Örneğin Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) eş başkanı Selahattin Demirtaş'a göre Kürt Baharı, Arap Baharı'ndan çok önce başlamış ve 30 yıldır devam etmektedir. Bununla birlikte, Arap Baharı ile ortaya çıkan gelişmeler de bugün Kürtler için önemli fırsatlar sunmaktadır.¹¹

Özetle, Arap Baharı'nın Türkiye'nin Kürt sorunu ve PKK ile mücadelesi üzerinde ilk etkisi, kavramsal ve zihinsel düzeyde kendini hissettirmiştir. 2010'da Tunus'ta başlayan rejim karşıtı hareketlerden sonra zaman zaman PKK'nın Türkiye'de bir Kürt Baharı gerçekleştirme niyetinden söz edilmiş, zaman zaman da Türkiye'deki Kürt Baharı sürecinin 1980'lerden beri devam ettiği söylenmiştir. Arap Baharı ile Kürt sorunu arasında kavramsal bir ilişki kuran bu tür tartışmalar, PKK'nın 2012 yılında Şemdinli'de gerçekleştirdiği eylemlerle çok daha somut bir hal almıştır. PKK'nın 2012 yazında Şemdinli'de hâkimiyet kurma girişimi, örgütün Suriye'deki gelişmeler paralelinde bir halk hareketi ortaya çıkarma çabası olarak görülmüştür.

PKK liderlerinin örgütü Arap Baharı olgusunun merkezine oturtma çabalarını stratejik ve rasyonel süreçlerle açıklamak oldukça zor görünmektedir. Daha önce de söz edildiği gibi, stratejik açıklamalara göre bir örgütün genel olarak aldığı kararların ve daha özelde de şiddet eylemlerine başvurmalarının en önemli nedeni, örgütün bu karar ve davranışları siyasi amaçlara ulaşmak için en etkin yol olarak görmesidir.

Tarihsel açıdan incelendiğinde, PKK'nın siyasi amaçlarını net bir şekilde ortaya koymak pek mümkün değildir. Çünkü kurulduğu 1978 yılından itibaren PKK'nın ulaşmak istediği hedefler zaman içerisinde farklılık göstermiştir. 1978'de PKK siyasi amacını birleşik ve bağımsız bir Kürdistan olarak ilan etse de, özellikle 1990'ların ortalarından sonra Öcalan

Göktaş, "Şemdinli'de Neler Oluyor?" *Vatan*, 3 Ağustos 2012, <http://haber.gazetevatan.com/semdinlide-neler-oluyor/470743/1/gundem>, (Erişim Tarihi 28 Mayıs 2013).

¹⁰ Michael Gunter, "Kurdish Nationalism in the Aftermath of the Arab Spring," *The Middle East Channel*, 8 Kasım 2011, http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2011/11/08/kurdish_nationalism_in_the_aftermath_of_the_arab_spring (Erişim Tarihi 27 Mayıs 2013).

¹¹ Alexander Corbeil, "The Kurdish Issue in Turkey: An Interview with Selahattin Demirtaş," *Foreign Policy Association*, 17 Aralık 2012, <http://foreignpolicyblogs.com/2012/12/17/the-kurdish-issue-in-turkey-an-interview-with-selahattin-demirtas>, (Erişim Tarihi 3 Mayıs 2013). Ayrıca bkz. Sebahat Tuncel, "Arab Spring, Kurdish Summer," *The New York Times*, 17 Haziran 2011, http://www.nytimes.com/2011/06/18/opinion/18tuncel.html?_r=1&, (Erişim Tarihi 28 Mayıs 2013).

bağımsızlık söyleminden geri adım atarak PKK'nın Türkiye içerisindeki farklı demokratik çözüm seçeneklerine açık olduğunu belirtmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde ise Abdullah Öcalan demokratik bir Türkiye ile Türkiye, İran, Irak ve Suriye'de Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgeleri içine alan ve bağımsız bir ulus devlet şeklinde örgütlenmeyen toplumcu-konfedere bir sistem kurma hedefinden söz etmeye başlamıştır.¹²

Aslına bakılırsa, PKK'nın siyasi amaçlarındaki bu dönemseller değişkenlik bile stratejik yaklaşım açısından sorunlu bir durumdur. Çünkü stratejik yaklaşım terör örgütlerinin oldukça istikrarlı ve tutarlı hedefleri olduğunu varsayar.¹³ Fakat hedeflerin değişken olabileceği kabul edilse bile, Arap Baharı çerçevesinde PKK tarafından kullanılan Kürt Baharı söyleminin ve bir şehir hareketi başlatma çabalarının stratejik açıklamalarla anlaşılması kolay görünmemektedir. PKK'nın söylem ve davranışlarındaki bu hızlı değişimin rasyonel bir süreç sonucunda ortaya çıktığını ve bu yöntemin stratejik olarak PKK'yı siyasi amaçlarına yaklaştırdığını gösteren herhangi bir işaret yoktur. Arap Baharı'yla birlikte bir Kürt Baharı söyleminin ortaya çıkması ve Güneydoğu'da bir şehir hareketi başlatma girişimi, PKK'nın daha çok Kürt hareketinin Arap Baharı çerçevesindeki halk hareketleri ile bağlantısını kurma ve Kürt hareketinin aslında bu dalganın bir parçası olduğunu gösterme çabası içinde olduğu görüntüsünü vermektedir.¹⁴ Bu çerçevede PKK'daki söylem ve davranış değişikliğinin asıl nedeninin siyasi amaçlara daha kolay ulaşmaktan ziyade bölgedeki değişimlere uyum sağlamak ve bu değişim sürecinde ayakta kalmak olduğu izlenimi doğmaktadır.

Arap Baharı'nın PKK ve daha genel olarak Kürt sorunu üzerindeki etkileri, Suriye'de 2011'in Mart ayında halk ayaklanmalarının başlamasıyla birlikte çok daha hayati bir boyuta

¹² Ahmet Hamdi Akkaya ve Joost Jongerden, "The PKK in the 2000s: Continuity through Breaks," Marlies Casier ve Joost Jongerden (der.), *Nationalisms and Politics in Turkey: Political Islam, Kemalism and the Kurdish Issue*, New York, Routledge, 2011, s.151-153; Tayfun Sezer, "Manifesto'dan KCK Sözleşmesi'ne PKK/KCK'da Söylem, *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, Cilt 3, No.1, 2012, s.47-62; Yıldırım Oğur, "KCK Nedir, Neden Kuruldu?" <http://t24.com.tr/haber/kck-nedir-neden-kuruldu/173157> (Erişim Tarihi 28 Ocak 2013).

¹³ Max Abrahms, "What Terrorists Really Want: Terrorist Motives and Counterterrorism Strategy," *International Security*, Cilt 32, No 4, 2008, s.87.

¹⁴ 2010 yılından sonra Arap Baharı ve Kürt sorunu arasındaki analogik ilişkinin yaygın olarak vurgulanmasına rağmen, bu kavramsal ilişkinin çok da yerinde bir bağlantı olduğu söylenemez. Politik tartışmalarda tarihsel analogiler sık sık kullanılsa da, dikkatli analizlere dayanmayan bağlantılar, siyaset yapıcılara ve araştırmacılara yarardan çok zarar getirebilir. Örnek için bkz. Michael C. Desch, "The Myth of Abandonment: The Use and Abuse of the Holocaust Analogy," *Security Studies*, Cilt 15, No.1, 2008, s.106-145. Arap Baharı ve Kürt sorunu ile ilgili olarak da, her ne kadar iki olgunun temelinde genel olarak bir özgürlük arayışı ve demokratikleşme arzusu göze çarpsa da, Arap Baharı'ndaki özgürlük arayışı, uzun yıllar yönetimden uzaklaşmaya yönelik. Bu nedenle Arap Baharı'nın kavramsal çerçevesi ve temsil ettiği yöntemler, eksikliklerine rağmen demokratik bir ülke olan Türkiye'nin uzun yıllardan beri çözülmeyi bekleyen ve PKK'nın kurulmasıyla birlikte çok daha karmaşık bir hal alan Kürt sorununu anlamak ve çözümlenmek için birebir uygulamaya elverişli değildir.

ulaşmıştır. Bunun iki temel nedeni vardır: Birincisi, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye politikasının, ülkenin PKK ile mücadelesinde son zamanlarda kurmuş olduğu ittifak ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiş olmasıdır. İkincisi ise Suriye'de devam eden çatışmalar sonucu Suriye'nin kuzeyindeki bölgelerin, PKK ile yakın bağlantı içerisinde olan Demokratik Birlik Partisi'nin (PYD) kontrolüne geçmesidir.

Suriye'deki Arap Baharının Türkiye'nin PKK ile Mücadelesi Üzerine Etkileri

2002'den günümüze kadar devam eden AKP hükümeti döneminde Türkiye, dış politikasını "stratejik derinlik" kavramı çerçevesinde belirlemiştir. Önce Başbakan baş danışmanı, daha sonra da Dışişleri Bakanı olarak görev yapan Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu'nun geliştirdiği ve uygulama fırsatı bulduğu bu anlayışa göre Türkiye, son on yıldır dış ilişkilerinde tarihsel ve kültürel bağlarından en yüksek düzeyde yararlanma yolunu seçmiştir. Bu politikanın önemli bir sonucu olarak Orta Doğu, Balkanlar, Afrika gibi bölgelerle ilişkiler arttırılmaya başlanmış, çeşitli bölge ülkeleriyle yakın siyasi ve ekonomik bağlar kurulmuştur.

Stratejik derinlik anlayışının dış politikaya en önemli pratik yansımalarından biri "komşularla sıfır sorun" politikasıdır. Bu politika çerçevesinde Türkiye, AKP döneminde Suriye, İran, Ermenistan, Irak gibi komşu ülkelerle yakın siyasi ve ekonomik ilişkiler geliştirme çabası göstermiştir. Bu çabalar sonucu Türkiye, Suriye ile vize uygulamasını kaldırmış, Irak ve Suriye ile ortak bakanlar kurulu toplantıları düzenlemiş, İran'ın nükleer programı ile ilgili uluslararası krizi diyalog ve müzakere yolu ile çözüme yolunda uğraş vermiştir. Fakat Arap Baharı ile ortaya çıkan gelişmeler, komşularla sıfır sorun politikasını olumsuz yönde etkilemiş, özellikle Türkiye'nin İran ve Suriye ile kurmuş olduğu işbirliğinin sarsılmasına neden olmuştur.

Aslında özellikle PKK ile mücadele açısından Türkiye'nin İran ve Suriye ile ilişkileri hep sorunlu olmuştur. 1980'lerden itibaren hem Suriye'nin, hem de İran'ın PKK'ya yardım ve destek sağladığı sıkça dile getirilmiştir. Bu süre içerisinde Suriye, Hatay ve su sorunları ile ilgili olarak, PKK'yı Türkiye'ye karşı avantaj sağlamak amacıyla bir koz olarak kullanmaktan çekinmemiştir. Abdullah Öcalan, uzun yıllar Şam'da yaşamış, PKK militanları Suriye ve Suriye kontrolünde bulunan Lübnan'ın Bekaa Vadisi'ndeki kamplarda silahlı eğitim almıştır. Diğer taraftan İran da—PKK'ya desteğinin boyutu Suriye'ninki kadar olmasa da—yıllarca Türkiye-İran sınırında faaliyet gösteren PKK militanlarına göz yummuş

ve Türkiye ile varılan anlaşmalara rağmen PKK'nın faaliyetlerine son verme konusunda herhangi bir ciddi girişimde bulunmamıştır.¹⁵

Bu tarihsel altyapıya rağmen 2000'li yıllara gelindiğinde, Türkiye'nin her iki ülke ile ilişkilerinde önemli ölçüde bir yumuşama gerçekleştiği görülür. Suriye ile ilgili olarak bu yumuşamanın temel nedeni, 1998 yılında Öcalan'ın Suriye'den ayrılması ile 1999'da yakalanıp hapse girmesinden sonra PKK eylemlerinin neredeyse durma noktasına kadar gerilemesidir. Türkiye-İran ilişkilerinin daha ılımlı bir zemine oturmasında ise 2003 yılında gerçekleşen ABD'nin Irak'ı işgali belirleyicidir. Irak savaşı ile değişmeye başlayan küresel ve bölgesel dinamikler Türkiye ve İran'ı birbirine yakınlaştırmıştır.

PKK, Türk güvenlik güçlerine karşı ilk büyük eylemlerini 1984 yılında gerçekleştirmeye başlamıştır. Bunun üzerine PKK ile başlayan mücadelenin ilk yılları Türkiye açısından PKK'yı tanıma ve anlama çabalarıyla geçmiş, Soğuk Savaş boyunca konvansiyonel savaşlar için hazırlık yapan Türk Silahlı Kuvvetleri, asimetrik bir tehditle mücadele etme konusunda bir geçiş dönemi yaşamıştır. Bununla birlikte, 1990'lı yılların başından itibaren Türkiye, PKK'ya karşı kararlı bir terörle mücadele politikası uygulamıştır. Bu politikanın sorunlu pek çok yönü olmasına rağmen, özellikle 1990'lı yılların ortalarından itibaren, PKK'nın Türkiye'de gerçekleştirdiği eylemler ve neden olduğu can kayıpları kademeli olarak azalmıştır. 1998 yılına gelindiğinde, Türkiye, terörle mücadele politikasının son aşamalarından biri olarak Suriye yönetimine PKK lideri Abdullah Öcalan'ı topraklarından çıkarması konusunda baskı yapmaya başlamıştır. Bunun en önemli nedeni, Türkiye'nin önde gelen siyasi ve askeri aktörleri tarafından öne çıkarılan, Suriye'nin PKK'ya desteğinin sürdükçe bu örgütün asla tam olarak ortadan kaldırılamayacağı düşüncesidir.

1998 yılında Türkiye'nin askeri müdahale tehditleri karşısında Suriye yönetimi, Öcalan'ın ülke sınırları dışına çıkmasını sağlamış ve iki ülke arasında imzalanan Adana Mutabakatı çerçevesinde, ülkedeki PKK kamplarını kapatarak PKK'ya hiçbir şekilde destek sağlamama sözü vermiştir. 1999 yılında Suriye'den ayrılan Öcalan'ın kendisi için sığınacak yeni bir ülke arayışı ise, 15 Şubat günü Kenya'nın başkenti Nairobi'de yakalanıp Türkiye'ye getirilmesiyle son bulmuştur.

Öcalan'ın Suriye'den çıkarılması, Türkiye-Suriye ilişkileri açısından tam bir dönüm noktasıdır. 1998'de Adana Mutabakatı ile birlikte Suriye, kendi toprakları üzerinde Türkiye'nin güvenlik ve istikrarını tehlikeye atacak hiçbir faaliyete izin vermeyeceğini

¹⁵ Gareth H. Jenkins, "Occasional Allies, Enduring Rivals: Turkey's Relations with Iran," *Silk Road Paper*, Central Asia-Caucasus Institute Silk Road Studies Program, Mayıs 2012, s.20-21.

garanti etmiştir. Bunun sonucunda Türkiye-Suriye ilişkileri yavaş yavaş bir normalleşme ve iyileşme sürecine girmiştir. Türkiye ile Suriye arasındaki normalleşme süreci, 2003 Irak Savaşı'nın bölgede neden olduğu belirsiz stratejik ortam ve Hafız Esad'ın ölümünden sonra Suriye devlet başkanlığına Beşar Esad'ın geçmesi ile birlikte iyice hız kazanmıştır. Özellikle Irak Savaşı ile birlikte Suriye'nin kendi geleceği konusunda endişe duymaya başlaması ve Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devletinin ortaya çıkma olasılığı, bu ülkeyi Türkiye'ye yaklaştırmıştır. Bu yumuşama sürecinin en önemli sembolik göstergelerinden biri, 2000 yılında Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Hafız Esad'ın cenaze törenine katılmasıdır. 2000'li yılların devamında da Türkiye ve Suriye arasındaki ilişkilerin hızla geliştiğine dair pek çok işaret bulmak mümkündür. Örnek olarak iki ülke arasında güvenlik, ticaret, kültür ve turizm alanlarında imzalanan anlaşmalar, karşılıklı üst düzey diplomatik ziyaretler ve 2007 yılında yürürlüğe giren Serbest Ticaret Antlaşması sayılabilir.¹⁶

Türkiye-İran ilişkileri açısından temel kırılma noktasını ise 2003 yılında ABD'nin Irak'a karşı gerçekleştirdiği askeri müdahale oluşturmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, 1980'ler ve 1990'lar boyunca Türkiye'nin İran ile ilişkileri, İran'ın PKK'ya verdiği destek nedeniyle gergin bir çerçevede seyretmiştir. İran bu süre içerisinde PKK'yı Türkiye'nin laik, demokratik sistemini zayıflatmak adına bir araç olarak kullanmak istemiştir.¹⁷ Fakat 2003 Irak Savaşı ile birlikte Türkiye-İran ilişkileri önemli bir yumuşama dönemine girmiş, İran'ın PKK'ya olan desteği ortadan kalkmıştır. Bu durumun birkaç önemli nedeni vardır. Bunlardan birincisi, ABD'nin 11 Eylül 2001 tarihinde yaşadığı terör saldırılarından sonra Afganistan'a ve Irak'a karşı giriştiği askeri müdahalelerin, İran'ı coğrafi olarak çift taraflı bir kuşatılmışlık duygusu içerisine itmesidir.¹⁸ Bununla birlikte Irak Savaşı, Türkiye ve İran için ortak bölgesel kaygılar ve her iki ülkede giderek artan bir Amerikan karşıtlığı ortaya

¹⁶ Meliha B. Altunışık and Lenore G. Martin, "Making Sense of Turkish Foreign Policy in the Middle East Under AKP," *Turkish Studies*, Cilt 12, No 4, 2011, s.569-587; "Meliha Altunışık ile Suriye-Türkiye İlişkileri Üzerine Röportaj", *Dış Politika Enstitüsü*, 2010, http://www.dispolitika.org.tr/dosyalar/maltunisik_120110.html, (Erişim Tarihi 25 Mayıs 2013); Özlem Tür, "Turkish-Syrian Relations: Where Are We Going?" *UNISCI Discussion Papers*, No. 23, Mayıs 2010; Bülent Aras and Rabia Karakaya Polat, "From Conflict to Cooperation: Desecuritization of Turkey's Relations with Syria and Iran," *Security Dialogue*, Cilt 39, No.5, 2008, s.495-515; Zeynep Togay, "Beşar Esad Dönemi Türkiye-Suriye İlişkileri," *Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 14 Mayıs 2010, <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=793>, (Erişim Tarihi 27 Mayıs 2013); Özdemir Akbal, "Türkiye-Suriye Güvenlik ve Terörle Mücadele İşbirliği," *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 3 Mayıs 2011, http://www.bilgesam.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=1944:tuerkiye-suriye-guevenlik-ve-teroeerle-mucadele-birlii&catid=181:analizler-guvenlik, (Erişim Tarihi 28 Mayıs 2013).

¹⁷ H. Akın Ünver, "How Turkey's Islamists Fell Out of Love with Iran," *Middle East Policy*, Cilt 19, No.4, 2012, s.103.

¹⁸ Soner Çağaptay, "Arab Spring Heats Up Kurdish Issue," *Jane's Islamic Affairs Analyst*, Mart 2012, s.8, <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/arab-spring-heats-up-kurdish-issue>, (Erişim Tarihi 13 Mayıs 2013).

çıkarmıştır. Öncelikle Türkiye, 1 Mart tezkeresinin reddi sonucunda, ABD'ye Irak Savaşı'nda Türkiye üzerinden ikinci bir cephe açma izni vermemiştir. Bunu takiben de savaş sırasında ABD ile yakın ittifak ilişkisine giren Irak Kürtlerinin bağımsız bir devlet kurma amacına giderek yaklaştığı algısı, 2000'li yılların başında İran ve Türkiye'yi birbirine yaklaştırmıştır.¹⁹ Bu yakınlaşmanın bir sonucu olarak 2003 yılından itibaren İran ve Türkiye, PKK ve PKK'nın İran'daki kolu olarak faaliyet gösteren Kürdistan Özgür Yaşam Partisi'ne (PJAK) karşı mücadelede işbirliği yapmış, bu örgütlere karşı eş zamanlı operasyonlar düzenlemiştir.²⁰

Bununla birlikte Arap Baharı, Türkiye'nin Suriye ve İran ile hızla ilerleyen yumuşama sürecini kesintiye uğratmıştır. Aslında Türkiye, Arap Baharı'na hazırlıksız yakalansa da Tunus'taki rejim değişikliğinin büyük bir uluslararası kriz yaratmadan gerçekleşmesi, Türkiye'yi ilk aşamada zor durumda kalmaktan korumuştur. AKP hükümeti Arap Baharı'nın Mısır'a yayılmasıyla da demokrasi yanlısı bir tavır takınmış, Başbakan Tayyip Erdoğan Şubat 2011'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) yaptığı bir grup konuşmasında Hüsnü Mübarek'e açıkça seslenerek, Mısır liderinin halkın değişim taleplerine kulak vermesi çağrısında bulunmuştur.²¹ Fakat Libya ve daha da önemlisi Suriye'de halk ayaklanmalarının başlamasıyla Türk dış politikası zor bir sürecin içine girmiştir. Bunun nedeni Türkiye'nin her iki ülke ile de ileri düzeyde siyasi ve ekonomik ilişkilerinin bulunmasıdır. Durum böyle olunca, Türkiye bu ülkelerdeki muhalif hareketleri destekleyip desteklememe konusunda tereddüt etmiş, özellikle ilk aşamada NATO'nun Libya'ya müdahalesi konusunda isteksiz davranmış ve Suriye'de var olan otoriter rejime reform çağrısı yapma yolunu seçmiştir.²² Fakat Türkiye çok geçmeden, uluslararası toplum tarafından dışlanma kaygısı nedeniyle Libya'ya müdahale konusunda ve Beşar Esad'dan da demokratikleşme yönünde herhangi bir reform girişimi görmemesi sonucu Suriye ile ilgili olarak politika değişikliğine gitmiştir. Böylelikle Türkiye sınırlı da olsa NATO'nun Libya müdahalesine destek verirken Esad'ın koltuğunu bırakması gerektiğini açıkça söylemeye başlamış ve Suriye muhalif güçlerine destek verme yolunu seçmiştir.

¹⁹ Ibid.; Ünver, "How Turkey's Islamists Fell Out of Love with Iran," s.103-104.

²⁰ Çağaptay, "Arab Spring Heats Up Kurdish Issue," s.9.

²¹ Aslı Aydıntaşbaş, "Erdoğan Açıkça 'Git Artık' Dedi," *Milliyet*, 1 Şubat 2011, <http://siyaset.milliyet.com.tr/erdogan-acikca-git-artik-dedi/asli-aydintasbas/siyaset/siyasetyazardetay/02.02.2011/1347102/default.htm> (Erişim Tarihi 27 Mayıs 2013).

²² Ziya Öniş, "Turkey and the Arab Spring: Between Ethics and Self-Interest," *Insight Turkey*, Cilt 14, No.3, 2012, s.46, 49-53; Tarık Oğuzlu, "The 'Arab Spring' and the Rise of the 2.0 Version of Turkey's 'Zero Problems With Neighbors' Policy," *SAM Papers*, Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs Center for Strategic Research, s.5-6.

Türkiye'nin 2011 sonrası giderek şiddetini arttırdığı Esad karşıtı tavrının, Türkiye'nin Kürt sorunu ve PKK ile mücadelesi üzerinde önemli etkileri olduğunu söylemek mümkündür. Bu etkinin ilk boyutu, Türkiye'nin Suriyeli muhaliflere sağladığı destek sonucu Esad rejiminin PKK'ya geçmişte vermiş olduğu yardım ve desteği tekrar canlandırmasıdır. Gerçekten de AKP hükümetinin Suriye'de olası bir reform sürecinden ümidini kesmesinden sonra Türkiye, Esad rejiminden kaçanlara kapılarını açmış, Suriye muhalif güçlerinin pek çok toplantısına ev sahipliği yapmış ve bu muhalefetin Suriye Ulusal Konseyi adıyla tek çatı altında örgütlenmesi için çaba göstermiştir.²³ Bununla birlikte, Türkiye, önemli bir çoğunluğunu Suriye Ordusu'ndan ayrılan askeri personelin oluşturduğu Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) üyeleri için de ev sahipliği yapmış, Esad rejimine karşı silahlı mücadeleyi sürdüren bu gruba sınırdan geçiş kolaylığı sağlamıştır. İddialara göre ÖSO'ya bağlı silahlı güçler Türkiye'nin Esad rejiminden kaçan Suriyeliler için oluşturduğu kamplarda rahatlıkla faaliyet göstermektedir.²⁴ Esad rejiminin halk ayaklanmalarına tepkisi şiddetlendikçe ve sivil ölümler arttıkça Türkiye'nin de Suriye muhalefetine desteği artmıştır. Bugün Türkiye'nin sınır bölgelerinin özellikle Suudi Arabistan ve Katar'ın finansal desteği ile alınıp ÖSO'ya ulaştırılmak istenen silahlar için bir geçiş yolu haline geldiği söylenmektedir.²⁵

Bu durum karşısında Suriye, PKK ile ilişkilerini canlandırmış, Beşar Esad Öcalan'ın Suriye'den ayrılmasından sonra kapatılan PKK kamplarının yerine yenilerinin açılmasına izin vermiştir.²⁶ 2011 yazından itibaren Esad rejiminin PKK ile görüştüğüne ve Esad'ın çağrısı üzerine PKK'nın tekrar Suriye'ye yerleşmeye başladığına dair pek çok haber basında yer almıştır.²⁷ Bu durum PKK ile mücadele konusunda Türkiye'nin endişelerini arttırmış ve 1991 Körfez Savaşı sonrasında Kuzey Irak'ta hissedilene benzer bir tehdit algılaması ortaya

²³ Suriye muhalif güçleri Kasım 2012'de, ABD ve Katar'ın girişimiyle ve çok daha kapsamlı bir şekilde, Suriye Muhafız ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu adı altında toplanmıştır.

²⁴ Cengiz Çandar, "Turkey's Dual Challenge: The Kurdish Question and Syria," *Democratic Progress Institute*, Aralık 2012, s.27-28; Liam Stack, "In Slap at Syria, Turkey Shelters Anti-Assad Fighters," *The New York Times*, 27 Ekim 2011, <http://www.nytimes.com/2011/10/28/world/europe/turkey-is-sheltering-antigovernment-syrian-militia.html?pagewanted=all> (Erişim Tarihi 27 Mayıs 2013).

²⁵ Çandar, "Turkey's Dual Challenge," s.28; C. J. Chivers ve Eric Schmitt, "Arms Airlift to Syria Rebels Expands, With Aid From C.I.A.," *The New York Times*, 24 Mart 2013, <http://www.nytimes.com/2013/03/25/world/middleeast/arms-airlift-to-syrian-rebels-expands-with-cia-aid.html?smid=tw-share> (Erişim Tarihi 25 Mart 2013).

²⁶ Arda Akın, "Esad'dan 3 Yeni PKK Kampı," *Hürriyet*, 28 Temmuz 2012, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/21086011.asp> (Erişim Tarihi 23 Mayıs 2013).

²⁷ Örnekler için bkz. Fikret Bila, "Suriye'deki Kaos PKK'ya Alan Açıyor," *Milliyet*, 31 Mayıs 2012, <http://siyaset.milliyet.com.tr/suriye-deki-kaos-pkk-ya-alan-aciyor/siyaset/siyasyazardetay/31.05.2012/1547249/default.htm> (Erişim Tarihi 31 Mayıs 2012); İsmail Avcı, "Kürt Siyasetçi Bedrettin: 2 Bin PKK'lı Suriye'nin Kurmen Dağlarına Yerleşti," *Zaman*, 29 Mart 2012, http://www.zaman.com.tr/gundem_kurt-siyasetci-bedreddin-2-bin-pkkli-suriyenin-kurmen-daglarina-yerlesti_1265462.html (Erişim Tarihi 29 Mart 2012); Gökhan Bacık, "Did Turkey Misfire in Syrian Crisis," *Today's Zaman*, 19 Şubat 2012, <http://www.todayszaman.com/columnist-271892-did-turkey-misfire-in-syrian-crisis.html> (Erişim Tarihi 21 Şubat 2012).

çıkarmıştır. Körfez Savaşı sonrasında Irak'ta, 36. paralelin kuzeyinde oluşturulan uçuşa yasak bölgenin PKK'nın buraya yerleşip kendine rahat bir askeri üs ve yaşam alanı kurabilmiş olmasında önemli bir rolü vardır. 1991'den sonra PKK bu rahat ortamı kendi avantajına kullanarak Türkiye'ye karşı şiddet eylemlerini en üst seviyeye çıkarmıştır. Bu nedenle PKK ile PKK'nın Suriye'deki uzantısı olarak tanımlanan PYD'nin Türkiye sınırına yakın bölgelere yerleştiğine ve buralarda kontrolü ele geçirdiğine dair haberler, Türkiye'nin siyaset yapıcılarında, Irak'ta 1990'lardakine paralel bir "Kuzey Suriye" endişesi ortaya çıkarmıştır. PKK militanlarının Irak sınırından geçişlerini kontrol altında tutmakta zorlanan Türkiye'nin, yaklaşık 900 km'lik Suriye sınırı için benzer bir sorunla karşılaşma olasılığı ciddi boyutta kaygı yaratmıştır.²⁸

Türkiye'nin PKK ile ilgili bu kaygıları, İran ile ilişkilerin Suriye'deki olaylar sonucu bozulmaya başlamasıyla birlikte bir kat daha artmıştır. Suriye'nin Arap Baharı, Türkiye'nin İran'la ABD'nin Irak'a müdahalesi sonrası güvenlik konusunda kurmuş olduğu işbirliğinin de sonunu getirmiştir. Suriye'de halk ayaklanmalarının başlamasıyla birlikte AKP hükümeti, bir süre Esad yönetimine reform çağrısı yapmış, fakat bu çağrılar karşılıksız kalınca Türkiye Suriye'deki muhalif güçlere destek verme politikası izlemiştir. Buna karşılık İran bu süreçte Esad yönetiminin yanında yer almış, mezhepsel olarak da kendisine yakın hissettiği bu bölgesel müttefikinin ayakta kalabilmesi için rejime aktif destek sağlamaya başlamıştır. Bu durum İran ve Türkiye'yi karşı karşıya getirmiş ve İran'ın geçmişte PKK'ya vermiş olduğu desteği tekrar canlandırmasıyla sonuçlanmıştır.²⁹ Böylelikle 2012 yılı boyunca, PKK'nın artan şiddet eylemlerini İran'ın bu örgüte olan desteğine bağlayan, İran istihbaratının PKK'nın silahlı eğitim faaliyetlerine ve eylemlerine yardımcı olduğunu iddia eden pek çok gazete haberi yapılmıştır.³⁰ Hatta Ağustos 2012'de Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç, İran'ın Suriye politikasını eleştirerek, PKK'nın İran üzerinden Türkiye'ye sızdığını iddia etmiştir.³¹

Özetle, Arap Baharının Türkiye'nin Kürt sorunu ve PKK ile mücadelesi üzerinde ikinci önemli etkisi, Suriye'de Esad karşıtı halk ayaklanmalarının başlaması ile ortaya çıkmıştır. AKP hükümetinin Suriye'de muhalif güçleri aktif olarak destekleyen bir politika

²⁸ Bila, "Suriye'deki Kaos PKK'ya Alan Açıyor;" Hasan Cemal, "Kuzey Irak'tan Sonra Kuzey Suriye...", *Milliyet*, 24 Temmuz 2012, <http://siyaset.milliyet.com.tr/kuzey-irak-tan-sonra-kuzey-suriye-/siyaset/siyasetyazardetay/24.07.2012/1571053/default.htm> (Erişim Tarihi 24 Temmuz 2012).

²⁹ Ünver, "How Turkey's Islamists Fell Out of Love with Iran," s.107.

³⁰ "İran Ajanlarından PKK'ya Koordinat," 31 Ağustos 2012, <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/08/31/iran-ajanlarindan-pkkya-koordinat> (Erişim Tarihi 28 Mayıs 2013).

³¹ Bu iddialar İran tarafından yalanlanmıştır. "İran'dan Bülent Arınç'a PKK Tepkisi," *Milliyet*, 13 Ağustos 2012, <http://siyaset.milliyet.com.tr/iran-dan-bulent-arinc-a-pkk-tepkisi/siyaset/siyasetdetay/13.08.2012/1580235/default.htm> (Erişim Tarihi 28 Mayıs 2013).

izlemesi, Türkiye'yi Esad yönetimi ve onun yakın müttefiki İran ile karşı karşıya getirmiştir. Bu durum, Türkiye'nin 2000'li yılların başlarında, özellikle PKK ile mücadele konusunda bu ülkelerle kurmuş olduğu güvenlik işbirliğinin ortadan kalkmasına neden olmuştur. Daha da önemlisi, Suriye'deki olaylarla ilgili Türkiye ile derin bir görüş ayrılığı yaşayan Esad yönetimi ve İran, 1980'ler ve 1990'lar boyunca PKK'ya sağlamış oldukları desteği tekrar canlandırmışlardır. Son olarak Suriye'de Türkiye sınırına yakın bölgelerin PYD kontrolüne geçmesiyle Türkiye'nin PKK ile mücadele konusundaki endişeleri ciddi boyutlara ulaşmıştır. 2012 yılına gelindiğinde PKK'nın şiddet eylemleri hızlı bir artış göstermiştir. Uluslararası Kriz Grubu'nun "Türkiye: Kürt Sorununun Çözümü ve PKK" isimli raporuna göre Ocak-Ağustos 2012 arası PKK'nın neden olduğu can kayıpları 1999 yılından sonra en yüksek seviyesine ulaşarak 711'i bulmuştur.³²

Arap Baharı'nın Suriye'ye sıçramasıyla birlikte PKK'nın şiddet eylemlerini arttırma kararı farklı açılardan değerlendirilebilir. Bir yandan, Türkiye'nin İran ve Suriye ile kurmuş olduğu ittifak ilişkilerinin bozulması sonucu, PKK'nın var olan konjonktürden yararlanarak siyasi amaçlarına ulaşmak adına şiddet eylemlerini arttırdığı iddia edilebilir. Fakat bu gelişmelere geniş bir açıdan bakıldığında PKK'nın davranışlarında meydana gelen değişiklikleri açıklayabilmek için stratejik yaklaşımın yetersiz kaldığı görülür. Bunun başlıca iki nedeni bulunmaktadır. Birinci olarak, PKK'nın 30 yıldır terörü bir davranış biçimi olarak benimseyerek siyasi amaçlarına ulaşamamasına rağmen, Suriye'deki gelişmeler çerçevesinde tekrar şiddet eylemlerine ağırlık vermesi stratejik açıdan anlamlı değildir. Türkiye'nin PKK ile mücadelesi incelendiğinde, PKK eylemlerinin arttığı dönemlerde hem hükümetlerin PKK'ya karşı yaklaşımlarının sertleştiği ve hem de halk arasında PKK'ya tepki olarak karşı milliyetçi duyguların tırmanışa geçtiği gözlemlenmiştir.³³ Böyle zamanlar Kürt sorununun çözüme kavuşması umutlarının da azaldığı zamanlar olmuştur. Bu durumda PKK'nın şiddet eylemlerini arttırma kararını, terörün başlıca yöntem olarak benimsemesinin temel nedenini siyasi amaçlara ulaşmak olarak kabul eden stratejik yaklaşımla açıklamak mümkün değildir. İkinci olarak, PKK'nın Suriye'deki iç karışıklık ve onun bölgesel yansımalarından yararlanarak aldığı şiddet eylemlerini arttırma kararını örgütün siyasi amaçlarıyla bağdaştırabilirsek bile, bu kararı takip eden dönemlerde bölgede PKK dâhil farklı Kürt gruplar arasında ortaya çıkan rekabeti stratejik modele göre açıklamak oldukça zordur. Suriye'de ortaya çıkan iç karışıklık ortamı sonucu PKK ve PYD ile Mesut Barzani

³² International Crisis Group, *Turkey: The PKK and a Kurdish Settlement*, Avrupa Raporu, No.219, 11 Eylül 2012, s.1.

³³ Bu duruma özellikle son birkaç yıldan örnek olarak 2011 yazında PKK'nın Silvan ve Çukurca saldırılarından sonra hükümetin PKK'ya karşı politikalarına ve halkın PKK'ya yaklaşımına bakılabilir.

liderliğindeki Irak Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) arasındaki ilişkinin giderek gerginleştiği gözlemlenmiştir. Fakat benzer siyasi platformlara sahip olan örgütlerin birbirleriyle rekabet içerisinde olmaları stratejik yaklaşım açısından önemli bir sorun oluşturmaktadır. Stratejik yaklaşıma göre bu tür örgütlerin ortak amaçlarını bir tarafa bırakıp birbirleriyle mücadele etmeleri rasyonel süreçlerle açıklanabilecek bir davranış değildir.³⁴

Genel olarak bakıldığında, bölgedeki başlıca Kürt aktörlerden olan PKK'nın, Salih Müslim liderliğinde Suriye'de faaliyet gösteren PYD'nin ve Mesut Barzani liderliğindeki KDP'nin Kürt hareketi açısından benzer amaçları olduğu söylenebilir. Bu örgütlerin her biri kendini Kürt milliyetçiliğinin temsilcisi olarak görmektedir. Fakat özellikle son iki yıl içerisinde Suriye'deki iç karışıklık çerçevesinde PKK-PYD ile KDP arasında bölgede artan bir rekabet gözlemlenmektedir. Bir yandan PKK ve PYD, KDP'yi Suriye'deki Kürtlerin özerklik çabalarına karşı durmakla suçlarken, KDP de PYD'yi Esad rejimiyle birlikte çalışmakla ve Suriye'de Barzani'ye yakın Kürt gruplar üzerinde baskı kurmakla suçlamaktadır.³⁵ Mesut Barzani 2012 yazında PYD ile kendi etki alanındaki diğer Suriyeli Kürt grupları bir araya getiren Kürt Yüksek Konseyi'nin (KYK) kurulmasında önemli bir rol üstlenmiş de, bu konsey Suriye Kürtlerini birleştirmek konusunda etkin bir aktör olamamıştır. Bununla birlikte, Mayıs 2013'te PYD'nin Barzani yanlısı 74 kişiyi gözaltına almasından ve buna karşılık olarak Barzani'nin Irak-Suriye sınırını kapatmasından sonra da PKK-PYD ile KDP arasındaki gerginlik giderek artmıştır.³⁶ Ortaya çıkan bu rekabet ortamı, 2013 yılında bir Kürt ulusal kongresinin toplanmasına da engel olmuştur.

Özetle, ilk bakışta Suriye'de çıkan iç karışıklık sonucu PKK'nın şiddet eylemlerini artırma kararı örgütün siyasi amaçlarına ulaşmaya yönelik bir hamle gibi görünse de, yakından incelendiğinde bu davranışın stratejik yaklaşımın tezleriyle uyumlu olmadığı ortaya çıkmaktadır. Gerek PKK'nın şiddet eylemlerini artırma kararı, gerekse son yıllarda PKK-PYD hattı ile Barzani arasındaki gerginlik, PKK'nın siyasi amaçlarına ulaşmak adına karar alan rasyonel bir örgüt yerine, uluslararası bir rekabet ortamında ayakta kalma çabası gösteren bir örgüt gibi davrandığı izlenimini vermektedir.

Türkiye'nin PKK ile mücadelesinde ortaya çıkan karmaşık bölgesel ortam ve PKK'nın neden olduğu can kayıplarının giderek artması, Türkiye'yi 2013 yılı itibarıyla tekrar Kürt sorunu ile ilgili siyasi çözüm arayışlarına yaklaştırmıştır. Bu nedenle Türkiye'de

³⁴ Max Abrahms, "What Terrorists Really Want," s.90-91.

³⁵ "Kurds Divided over Syrian Autonomy," *Al Monitor*, 19 Kasım 2013, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/11/syrian-autonomy-divides-kurds.html> (Erişim Tarihi 23 Ocak 2014).

³⁶ Namık Durukan, "Barzani ile PYD Arasındaki Çekişme Büyüyor," *Milliyet*, 22 Mayıs 2013, <http://gundem.milliyet.com.tr/barzani-pkk-cekismesi-buyudu/gundem/detay/1712552/default.htm>, (Erişim Tarihi 23 Ocak 2014).

meydana gelen Kürt sorunun çözüm süreci ile ilgili gelişmelerini de Arap Baharı çerçevesinde gözden geçirmek önemlidir.

Arap Baharının Türkiye’de Kürt Sorunu ile İlgili Siyasi Çözüm Arayışlarına Etkisi

AKP hükümeti 2002 yılında göreve geldiği andan itibaren Kürt sorunu konusunda, Türk siyasetinin geleneksel sert tutumuna kıyasla esnek bir bakış açısına sahip olmuştur. Önemli bir demokratikleşme ve insan hakları vurgusu ile göreve başlayan hükümet, Kürt sorununu öncelikle 1999 yılından sonra hızlanan Avrupa Birliği (AB) üyelik süreci çerçevesinde ele almıştır. İlk aşamada, 1999-2002 yılları arasında görev yapmış olan Demokratik Sol Parti-Milliyetçi Hareket Partisi-Anavatan Partisi (DSP-MHP-ANAP) koalisyonu döneminde hazırlanmaya başlanan AB uyum yasaları, AKP hükümeti döneminde de devam etmiştir. Daha sonra Başbakan Erdoğan, 2005 yılında Diyarbakır’da yaptığı bir konuşma sırasında Kürt sorununu, milletin bir parçasının değil, hepsinin ve de kendisinin sorunu olarak tanımlamış, bu sorunun ancak daha çok demokrasi ile çözülebileceğini ilan etmiştir.³⁷

AKP hükümetinin Kürt sorunu ile ilgili en önemli girişimi 2009 yılında başlayan Kürt açılımı sürecidir.³⁸ Kürt açılımı ile birlikte AKP hükümeti, PKK’nın silah bırakmasını sağlamayı ve Kürt sorununa siyaset yoluyla barışçıl bir çözüm bulmayı amaçlamıştır. Bu sürecin oldukça zorlu geçeceği, Ekim 2009’da 34 PKK militanının ve aile üyelerinin Mahmur Mülteci Kampından ve Kandil’den gelerek Habur sınır kapısından Türkiye’ye girişleri ile ortaya çıkmıştır. AKP hükümeti bu olayı ileriki dönemlerde PKK üyelerinin silah bırakıp Türkiye’ye dönmesini sembolize eden bir girişim olarak değerlendirmiştir. Fakat PKK militanlarının sınırdan üniformalarıyla geçmeleri ve kalabalık Kürt toplulukları tarafından karşılanmaları, bu politikanın milliyetçi çevrelerce sert bir dille eleştirilmesine neden olmuştur.

Habur olayından sonra artan milliyetçi tepkiler nedeniyle AKP hükümeti, Kürt açılımı ile ilgili girişimlerini büyük oranda yavaşlatmak durumunda kalmış ve PKK ile ilgili sert bir söylem kullanmaya başlamıştır. Fakat Eylül 2011’de ortaya çıktığı üzere, Habur olayına rağmen Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) temsilcileri 2009’dan sonra PKK yöneticileriyle görüşmeler yapmış ve arka planda paralel bir çözüm süreci yürütmek için çaba göstermişlerdir. Kürt açılımını kesintiye uğratan asıl gelişme, PKK’nın 14 Temmuz 2011 tarihinde Diyarbakır’ın Silvan ilçesinde gerçekleştirdiği ve 13 askerin hayatını

³⁷ “Başbakanın Diyarbakır Konuşması,” *Sabah*, 12 Ağustos 2005, http://www.sabah.com.tr/Siyaset/Dosyalar/2005/08/12/dosya_basbakanin_diyarbakir_konusmasi, (Erişim Tarihi 29 Mayıs 2013).

³⁸ Kürt Açılımı süreci daha sonra Demokratik Açılım ve Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi olarak da adlandırılmıştır.

kaybetmesine neden olan saldırıdır. Bu saldırının önemli bir kırılma noktası haline gelmesinin nedeni, 2011 genel seçimlerinin sonrasında ve Öcalan'ın barışa yaklaşıldığı açıklamalarını yaptığı bir dönemde gerçekleşmiş olmasıdır.

Daha önce de söz edildiği gibi, 2011 yazında PKK ile görüşmelerin kesintiye uğramasıyla birlikte Türkiye, PKK eylemlerinin ve şiddetinin hızla arttığı bir sürece girmiştir. Fakat Aralık 2012'de MİT temsilcileri yeniden PKK lideri ile görüşmeye başlamışlardır. Bu görüşmelerden sonra, Ocak ayından itibaren BDP milletvekilleri de Öcalan'ı İmralı Cezaevi'nde ziyaret etmiş ve onun mesajlarını parti üyelerine, Kandil'e ve PKK'nın Avrupa'daki temsilcilerine iletmışlerdir.³⁹ 21 Mart günü ise Diyarbakır'da Nevruz kutlamaları sırasında Öcalan'ın İmralı Cezaevi'nden gönderdiği mektup okunmuştur. Öcalan bu mektubuyla yeni bir dönemin başladığını ve “[s]ilahlı direniş sürecinden, demokratik siyaset sürecine” geçişin zamanının geldiğini ilan etmiş, “[a]rtık silahlar sussun, fikirler ve siyasetler konuşsun” çağrısı yapmıştır.⁴⁰ Öcalan'ın bu çağrısı üzerine 8 Mayıs 2013 itibarıyla PKK, Türkiye'deki silahlı güçlerini sınır dışına çekme sürecini başlatmıştır.

Hem 2009'da başlayan Kürt açılımı, hem de 2013'te İmralı süreci olarak adlandırılan çözüm süreci incelendiğinde, bu iki sürecin de ancak Arap Baharı ile başlayan uluslararası gelişmeler çerçevesinde tam olarak anlaşılabilceği ortaya çıkar. Örneğin, Kürt açılımı sürecinde, MİT temsilcileri ile PKK'nın üst düzey yöneticilerini bir araya getiren görüşmelerin kesilmesinde, Suriye'deki gelişmelerin etkili olduğu sıkça dile getirilmiştir.⁴¹ Burada sözü edilen temel bağlantı, Suriye'de 2011 baharında başlayan yönetim karşıtı ayaklanmaların ve buradaki iç karışıklık ortamından yararlanarak Suriye'nin kuzey bölgelerine yerleşen Kürt grupların, PKK için yeni beklentiler ortaya çıkarması durumudur. Aynı süreçte Türkiye'den giderek uzaklaşan İran ve Suriye yönetimlerinin, PKK'ya yeniden destek vermeye başlaması da örgüt için yeni fırsatlar doğurmuştur. Bu bağlamda, MİT ile devam eden görüşme sürecine rağmen PKK içindeki bazı gruplar, Suriye'deki gelişmelerin izlenmesi ve bu sırada devrimci halk savaşı seçeneğine devam edilmesi gerektiğini

³⁹ Murat Yetkin, “Haydi Bu Defa Olsun,” *Radikal*, 5 Ocak 2013, http://www.radikal.com.tr/yazarlar/murat_yetkin/haydi_bu_defa_olsun-1115481, (Erişim Tarihi 6 Ocak 2013).

⁴⁰ “Öcalan'ın Tarihi Mesajı: Silahı Bırakın, Sınır Dışına Çıkın,” *Radikal*, 21 Mart 2013, http://www.radikal.com.tr/politika/ocalanin_tarihi_mesaji_silahi_birakin_sinir_disina_cikin-1126129, (Erişim Tarihi 29 Mayıs 2013).

⁴¹ Örnekler için bkz. Fikret Bila, “PKK ve Kürt Sorunu Boyut Değiştiriyor,” *Milliyet*, 26 Temmuz 2012, <http://siyaset.milliyet.com.tr/pkk-ve-kurt-sorunu-boyut-degistiriyor/siyaset/siyasetyazardetay/26.07.2012/1572008/default.htm>, (Erişim Tarihi 29 Mayıs 2013); Kadri Gürsel, “Türkiye'de Silahsız, Üç Parçada Silahlı PKK,” *Milliyet*, 22 Nisan 2013, <http://dunya.milliyet.com.tr/turkiye-de-silahsiz-uc-parcada-silahli-pkk/dunya/dunyayazardetay/22.04.2013/1696620/default.htm> (Erişim Tarihi 29 Mayıs 2013); Markar Esayan, “Why Does the PKK Want a Treaty?” *Today's Zaman*, 20 Kasım 2011, <http://www.todayszaman.com/columnist-263400-why-does-the-pkk-want-a-treaty.html>, (Erişim Tarihi 29 Mayıs 2013).

savunmuştur.⁴² Örneğin, PKK'nın şahin kanadından Duran Kalkan, 12 Haziran 2011 seçimleri ile ilgili olarak "Kürt Halkının kaderini seçim değil, yürüttüğü mücadele, ayaklanma isyanı, serhildanı, devrimi belirleyecek demiştir."⁴³ Cengiz Çandar bir köşe yazısında, bölgedeki gelişmelerle PKK'nın izlediği yol arasındaki bağlantıyı, PKK içerisinde "[n]e olursa olsun savaş' diyen, bundan yana olan çizginin, 2011 Orta Doğu şartlarında İran-Suriye ekseninin kucağında dans etmemesi mümkün değildir" sözleriyle vurgulamıştır.⁴⁴ Benzer bir şekilde, Başbakan Erdoğan'ın PKK'nın Çukurca saldırısından sonraki, "[t]erör örgütü nereden besleniyor, nereden destek alıyor, kim veya kimler tarafından teşvik ediliyorsa hepsinden mutlaka ama mutlaka bunun hesabı sorulacaktır" sözleri, İran ve Suriye'ye gönderme olarak algılanmıştır.⁴⁵ Kısacası, MİT-PKK görüşme sürecinin Temmuz 2011 Silvan saldırısıyla kesilmesi hakkındaki pek çok yorum, Suriye'deki iç karışıklığa ve bu karışıklık sonucu bölgede değişen ittifak ilişkilerine referans vermiştir.

2013 yılında tekrar başlayan İmralı sürecinin de şimdiye kadar bölgesel dinamiklerden bağımsız geliştiği söylenemez. Öncelikle, bölgede otoriter rejimlerden kurtulma çabası devam ederken, Türkiye'nin de bu süreçte kendi demokrasisi ile ilgili sorunları gidermeye çalışması önemlidir. Ayrıca giderek daha karmaşık bir hale gelen Suriye iç savaşına ve Türkiye'nin karşısında ilerleyen İran-Suriye ittifakına bakıldığında, AKP hükümetinin PKK'yı bu ittifak dışına çekerek Kürt sorununa barışçıl bir çözüm bulma çabalarının, zamanlama açısından başarılı olduğu söylenebilir.⁴⁶ Son zamanlarda PKK yöneticileriyle yapılan röportajlarda da, aslında PKK'nın savaş ve şiddet yolunda devam etmesi için bölgesel ortamın son derece uygun olduğu, fakat Öcalan'ın çağrısı üzerine PKK'nın bunu tercih etmediği dile getirilmiştir. Örneğin, Murat Karayılan, Nisan 2013'teki bir röportajında, bölgede Türkiye'ye karşı pek çok ülke olduğunu, PKK'nın istese bu ülkelerden destek sağlayabileceğini, fakat bunu yapmadığını ifade etmiştir.⁴⁷ Benzer bir şekilde, PKK'nın üst düzey komutanlarından Fehman Hüseyin, hem PKK'nın bugünkü durumunun, hem de bölgesel koşulların PKK'nın mücadelesini ileriye götürmek için uygun

⁴² Ibid.

⁴³ Cengiz Çandar, *Dağdan İniş-PKK Nasıl Silah Bırakır? Kürt Sorununun Şiddetten Arındırılması*, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı Yayınları, Temmuz 2011, s.40.

⁴⁴ Cengiz Çandar, "Bu Hangi PKK? Arkasındakiler Kim?" *Radikal*, 20 Ekim 2011, http://www.radikal.com.tr/yazarlar/cengiz_candar/bu_hangi_pkk_arkasindakiler_kim-1066916, (Erişim Tarihi 29 Mayıs 2013).

⁴⁵ "Erdoğan Kimi İşaret Etti," *Milliyet*, 21 Ekim 2011, <http://siyaset.milliyet.com.tr/erdogan-kimi-isaret-etti/siyaset/siyasetdetay/21.10.2011/1453431/default.htm>, (Erişim Tarihi 29 Mayıs 2013).

⁴⁶ Gürsel, "Türkiye'de Silahsız, Üç Parçada Silahlı PKK".

⁴⁷ Aslı Aydıntaşbaş, "Murat Karayılan: Geri Çekilme Sonbaharda Biter," *Milliyet*, 27 Nisan 2013, <http://siyaset.milliyet.com.tr/geri-cekilme-sonbaharda-biter/siyaset/siyasyazardetay/27.04.2013/1699177/default.htm>, (Erişim Tarihi 29 Mayıs 2013); Ezgi Başaran, "Çözüm Olsun Ben İş Bulurum," *Radikal*, 27 Nisan 2013, http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ezgi_basaran/cozum_olsun_ben_is_bulurum-1131279 (Erişim Tarihi 27 Nisan 2013).

olduğunu, fakat Öcalan'ın siyasi hamle kararı üzerine PKK'nın önderliğinin arkasında durduğunu belirtmiştir.⁴⁸ Yine Nisan ayında, İran'ın PKK'yı çözüm sürecinden vazgeçirmeye çalıştığı ve PKK'nın silahlı mücadeleye devamı karşılığında örgüte lojistik destek ve ağır silah sözü verdiği haberleri basında yer almıştır.⁴⁹ PKK'nın üst düzey yöneticilerinden Duran Kalkan da son röportajında İran'ın çözüm sürecini sabote etme olanaklarının bulunduğu ve bu durumun ciddiye alınması gerektiğine işaret etmiştir.⁵⁰

Özetle, Türkiye'de son birkaç yıldır aralıklarla devam etmekte olan Kürt sorununu çözüm çabaları, bu sürecin Arap Baharı'ndan bağımsız olarak kavranmasının mümkün olmadığını açıkça göstermiştir. Hem 2009'da başlayan Kürt açılımının Silvan saldırısıyla sona ermesinde ve hem de 2013'te tekrar başlayan çözüm sürecinde, PKK'nın kararlarının önemli ölçüde Arap Baharı ile ilgili gelişmelerden etkilendiği söylenebilir. Fakat PKK'nın bu dönemdeki önemli kararları ve davranış değişiklikleri incelendiğinde, bu değişiklikleri açıklamakta stratejik süreçlerin bir kez daha yetersiz kaldığı görülür. Bunun başlıca iki nedeni vardır. Birincisi, PKK'nın Temmuz 2011 Silvan saldırısını Kürt sorununun çözümü için siyasi kanallar hala açıkken gerçekleştirmiş olmasıdır. İkincisi ise, 2013 itibariyle PKK'nın devlet temsilcileriyle yeniden bir diyalog sürecinin parçası olması kararını rasyonel süreçlerle açıklamadaki zorluktur.

Stratejik yaklaşıma göre örgütler, terörü bir yöntem olarak kullanmaya ancak farklı siyasi kanalları değerlendirip bunların kapalı olduğunu saptadıklarında karar verirler.⁵¹ Fakat Silvan saldırısının hemen öncesinde, Öcalan'ın devlet temsilcileri ile Kürt sorununun çözümüne yönelik bir diyalog süreci içerisinde olduğu ve Öcalan'ın bu sürecin gelişimi ile ilgili olumlu açıklamalarda bulunduğu pek çok kez basına yansımıştır.⁵² Bu durumu, örgütlerin şiddet eylemlerini ancak siyasi yolların tükenmesi sonucu son çare (*last resort*) olarak tercih ettikleri savını öne süren stratejik yaklaşım ile açıklamak mümkün değildir. Tam tersine, Silvan saldırısı devletin Kürt sorununun çözümü için siyasi alternatifleri açık tutmakta kararlı olduğunu gösterdiği bir döneme rastlamıştır.

⁴⁸ Hasan Cemal, "Bahoz Erdal: Bugün Silahı Bir Kenara Koyuyoruz, Ama Bu silahı Bırakmak Demek Değil!.." 14 Mayıs 2013, <http://t24.com.tr/yazi/bahoz-erdal-bugun-silahi-bir-kenara-koyuyoruz-ama-bu-silahi-birakmak-demek-degil/6696> (Erişim Tarihi 14 Mayıs 2013).

⁴⁹ Aslı Aydıntaşbaş, "İran'dan Kandil'e Çekilmeyin Baskısı," *Milliyet*, 29 Nisan 2013, <http://siyaset.milliyet.com.tr/iran-dan-kandil-e-cekilmeyin-baskisi/siyaset/siyasyetazardetay/29.04.2013/1699964/default.htm>, (Erişim Tarihi 29 Mayıs 2013).

⁵⁰ Ruşen Çakır, "AKP ile Anlaşmış Değiliz, Sadece Yöntem Değiştiriyoruz," *Vatan*, 24 Nisan 2013, <http://haber.gazetevatan.com/akp-ile-anlasmis-degiliz-sadece-yontem-degistiriyoruz/532544/4/yazarlar>, (Erişim Tarihi 29 Mayıs 2013).

⁵¹ Max Abrahms, "What Terrorists Really Want," s.84.

⁵² Örnekler için bkz. Markar Esayan, "The Kurdish Question and Turkey's Elections," *Today's Zaman*, 20 Mayıs 2011; Markar Esayan, "Last Stop Before Peace," *Today's Zaman*, 7 Eylül 2011.

Benzer bir şekilde, 2013 yılında PKK'nın devlet temsilcileriyle yeniden bir diyalog sürecinin parçası olması kararını da rasyonel süreçlerle açıklamak pek kolay değildir. Aslında 2013 yılına gelindiğinde PKK'nın Kürt sorununun çözümü yolunda siyasi kanalları bir kez daha denemeye ikna olması rasyonel süreçlerle uyumludur. PKK'nın, bu süreçte bir anlamda siyasi alternatiflere öncelik verdiği ve siyasi amaçlarına ulaşmak için şiddetten önce siyasi yöntemleri denemeye çalıştığı söylenebilir. Fakat bu duruşta iki sorunlu alan vardır. Öncelikle, PKK içerisinde 2013 yılında başlayan çözüm süreci konusunda tam bir görüş birliği olmadığı görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, son zamanlarda PKK'nın üst düzey bazı isimleri, bölgesel gelişmelerin PKK'nın silahlı mücadelesi için elverişli bir ortam sunduğunu, fakat Öcalan'ın isteği üzerine PKK'nın çözüm sürecinin parçası olmaya karar verdiğini söylemiştir. Bu durum, terör örgütlerinin kararlarını kolektif bir fayda-maliyet hesabının sonucunda aldıklarını savunan stratejik yaklaşımla uyumlu değildir. Ayrıca, PKK'nın örgüt olarak siyasi bir çözüm sürecinin parçası olmaya karar verdikten sonra Suriye'de PYD'nin silahlı mücadelesine destek verdiği ve Kuzey Irak'taki PKK güçleri arasından Suriye'ye önemli sayıda silahlı gücün geçtiğine ilişkin değerlendirmeler de, çözüm sürecine dair stratejik açıklamaların inanılabilirliğini tehlikeye sokmaktadır.⁵³ Eğer sözü edilen iddialar doğruysa, bu durum PKK'nın kolektif rasyonel bir hesaplama sonucu Kürt sorununun çözümünde öncelikle siyasi yolları desteklemeye karar verdiği düşüncesiyle bağdaşmamaktadır.

Özet ve Sonuçlar

Bu çalışmada, Arap Baharı'nın Türkiye'nin Kürt sorunu ve PKK ile mücadelesi ile ilgili yurt içi ve bölgesel dinamikleri nasıl etkilediği, PKK'nın karar alma mekanizmaları çerçevesinde incelenmiştir. Öncelikle Arap Baharı'nın Kürt sorunu üzerindeki zihinsel ve kavramsal etkileri üzerinde durulmuş, daha sonra Suriye'de 2011 baharında başlayan yönetim karşıtı ayaklanmaların, Türkiye'nin PKK ile mücadelesinde kurmuş olduğu bölgesel ittifaklar üzerinde neden olduğu değişiklikler ve bu değişikliklerin PKK'nın davranışlarına yansımaları ele alınmıştır. Son olarak, Türkiye'nin 2009'dan itibaren aralıklarla sürdürdüğü, Kürt sorununu barışçıl yollarla çözüme çabaları, Arap Baharı ile başlayan gelişmeler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

⁵³ Deniz Zeyrek, "PYD'yi İkna Eğilimi Yüksek," *Radikal*, 20 Temmuz 2013, http://www.radikal.com.tr/yazarlar/deniz_zeyrek/pydyi_ikna_egilimi_yukse-1142608, (Erişim Tarihi 14 Ocak 2014); Eyüp Can, "Öcalan İkna Oldu mu?" *Radikal*, 14 Eylül 2013, http://www.radikal.com.tr/yazarlar/eyup_can/ocalan_ikna_oldu_mu-1150748, (Erişim Tarihi 14 Ocak 2014).

Bu değerlendirme sonucunda üç önemli çıkarım yapmak mümkündür. Bunlardan birincisi, Türkiye'nin Kürt sorununun ve PKK ile mücadelesinin, bölgesel ve uluslararası boyutları giderek artan bir konu olduğudur. Aslında uzun yıllardan beri bu konunun bölgesel dinamikler hesaba katılmadan anlaşılamayacağı ve de çözülemeyeceği hep söylenmiştir. Özellikle 1991 Körfez Savaşı'ndan ve 2003 Irak Savaşı'ndan sonra Irak'taki Kürtlerin giderek güçlenen otonom bir statüye sahip olması, Türkiye'deki Kürt sorunu tartışmalarını yakından etkilemiştir. Bu gelişmeler, bir yandan Türk hükümetlerini Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin ortaya çıkması olasılığı ile ilgili endişelendirirken, diğer yandan bölgedeki Kürtlere bir ilham kaynağı olmuştur. Arap Baharı'yla başlayan Kürt Baharı referansları ve Suriye'ye sığınan ayaklanmaların PKK ile ilgili bölgesel dinamikleri büyük oranda değişikliğe uğratması, bu konunun bölgesel ve uluslararası boyutlarının bir kez daha ve çok daha güçlü bir vurguyla ortaya çıkmasına neden olmuştur. Eskiden beri ayaklanma ve terör örgütlerinin uluslararası konjonktürden etkilendiği bilinmektedir. Fakat son yıllarda Arap Baharı ile başlayan gelişmeler bağlamında PKK, bölgesel dinamikleri kendi yararı için ve son derece esnek bir şekilde kullanabilen bir örgüt olarak karşımıza çıkmıştır. Bu gelişmeler, bu tür örgütlerin yapısını ve karar verme süreçlerini incelemek açısından araştırmacılara önemli fırsatlar sunmaktadır.⁵⁴

Arap Baharı'nın Kürt sorunu ve PKK üzerindeki etkisine yönelik ikinci önemli çıkarım, PKK'nın Arap Baharı'yla birlikte ortaya çıkan uluslararası konjonktüre verdiği tepkiyi anlamak için stratejik ve rasyonel açıklamaların yetersiz kaldığıdır. Arap Baharı çerçevesinde PKK'nın söylem, karar ve davranışlarında meydana gelen değişikliklere bakıldığında, ilk aşamada bunların değişen uluslararası ortamda PKK'nın siyasi amaçlarına yaklaşmak için attığı adımlar olduğu ileri sürülebilir. Fakat PKK tarafından son yıllarda kullanılmaya başlanan Kürt Baharı söylemi, PKK'nın 2012 yılında artan şiddet eylemleri ve Silvan saldırısı gibi davranışları yakından incelendiğinde, bu davranışların her yönüyle rasyonel bir süreç sonucu ortaya çıkmadığı ve stratejik açıklamaların bu davranışları anlamada yetersiz kaldığı görülür. Bu durum, Arap Baharı sonrası PKK'nın içinden geçmekte olduğu değişim sürecini anlamak için stratejik açıklamalara ek olarak farklı örgütsel ve psikolojik süreçleri de hesaba katmak gerektiğini göstermektedir. Bununla birlikte, bu tür etkenlerin PKK'nın davranışlarını nasıl şekillendirdiğini ortaya çıkarmak için çok daha kapsamlı ampirik bir çalışma gerekmektedir. Gerek PKK'nın örgütsel iç dinamiklerini, gerekse PKK liderlerinin psikolojik çevrelerini tam anlamıyla kavramadan

⁵⁴ Bu konuda örnek bir çalışma için bkz. Cenker Korhan Demir, "Öğrenen Örgütler ve Terör Örgütleri Bağlamında PKK," *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 19, 2008, s.57-88.

Arap Baharı'yla birlikte PKK'nın söylem, karar ve davranışlarındaki değişimleri tüm yönleriyle açıklamak mümkün değildir. Pek çok yönüyle gizlilik esasına dayanan bu tür örgütlerin iç dinamiklerini tüm yönleriyle ortaya çıkarmak ve örgüt üyelerinin psikolojik eğilimleri ile ilgili detaylı bilgi sahibi olmak da bir araştırmacı için kolay değildir.

Son olarak vurgulanması gereken nokta, her ne kadar araştırma yapması zor bir alan olsa da ayaklanma ve terör örgütlerinin karar alma süreçleri ile ilgili çalışmaların, bu tür örgütlerle mücadele eden devletler için yaşamsal önem taşıdığıdır. Örgütlerin hangi rasyonel, örgütsel ya da psikolojik süreçler aracılığıyla belli davranış biçimlerini benimsediği sorusu, bu tür örgütlerin iç dinamiklerini anlama ve gelecek davranışları ile ilgili öngörülerde bulunma açısından önem taşımaktadır. Ayaklanma ve terör örgütlerinin davranışlarındaki belli başlı motivasyonları kavramadan, bu tür örgütlerle etkin bir biçimde mücadele etmek ve bu mücadele adına etkili politikalar geliştirmek mümkün değildir. Bu konu Türkiye için de son derece önem taşımaktadır. 2013 yılında başlayan çözüm süreci son aylarda bir duraklama dönemine girmiş bulunmaktadır ve PKK çözüm süreciyle başladığı geri çekilmeyi 9 Eylül 2013 itibariyle durdurmuştur. Suriye'deki iç savaş PKK için şüphesiz farklı ulusal ve bölgesel dinamikler ortaya çıkarmaktadır. Bu gelişmelerin PKK içindeki yansımalarını kavramadan Türkiye'nin Kürt sorununa kapsamlı bir çözüm geliştirmesi mümkün değildir.

Kaynakça

- Abrahms, Max. "What Terrorists Really want: Terrorist Motives and Counterterrorism Strategy", *International Security*, Cilt 32, No. 4, 2008, s. 78-105.
- Akbal, Özdemir. "Türkiye-Suriye Güvenlik ve Terörle Mücadele İşbirliği," Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, 3 Mayıs 2011, http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=1944:tuerkiye-suriye-guevenlik-ve-teroerle-muecadele-birlii&catid=181:analizler-guvenlik (26 Mayıs 2013).
- Akın, Arda. "Esad'dan 3 Yeni PKK Kampı," *Hürriyet*, 28 Temmuz 2012.
- Akkaya, Ahmet Hamdi ve Joost Jongerden. "The PKK in the 2000s: Continuity through Breaks", Marlies Casier ve Joost Jongerden (der.), *Nationalisms and Politics in Turkey: Political Islam, Kemalism and the Kurdish Issue*, New York: Routledge, 2011.
- Al Monitor. "Kurds Divided over Syrian Autonomy", *Al Monitor*, 19 Kasım 2013, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/11/syrian-autonomy-divides-kurds.html> (Erişim tarihi 23 Ocak 2014).
- Altunışık, Meliha B. Ve Lenore Martin. "Making Sense of Turkish Foreign Policy in the Middle East Under AKP", *Turkish Studies*, Cilt 12, No 4, 2011, s. 569-587.
- Anderson, Lisa. "Demystifying the Arab Spring: Parsing the Differences Between Tunisia, Egypt, and Libya", *Foreign Affairs*, Cilt 90, No 3, 2011.
- Aras, Bülent ve Rabia Karakaya Polat. "From Conflict to Cooperation: Desecuritization of Turkey's Relations with Syria and Iran", *Security Dialogue*, Cilt 39, No 5, 2008, s. 495-515.
- Aşkın, Cevdet. "Öcalan Kürtleri Mısır Halkı gibi Meydanlara Çağırdı", *Radikal*, 5 Şubat 2011.
- Avcı, İsmail. "Kürt Siyasetçi Bedrettin: 2 Bin PKK'lı Suriye'nin Kurmen Dağlarına Yerleşti," *Zaman*, 29 Mart 2012.
- Aydıntaşbaş, Aslı. "İran'dan Kandil'e Çekilmeyin Baskısı", *Milliyet*, 29 Nisan 2013.
- Aydıntaşbaş, Aslı. "Murat Karayılan: Geri Çekilme Sonbaharda Biter", *Milliyet*, 27 Nisan 2013.
- Aydıntaşbaş, Aslı. "Erdoğan Açıkça 'Git Artık' Dedi", *Milliyet*, 1 Şubat 2011.
- Bacık, Gökhan. "Did Turkey Misfire in Syrian Crisis," *Today's Zaman*, 19 Şubat 2012.
- Başaran, Ezgi. "Çözüm Olsun Ben İş Bulurum", *Radikal*, 27 Nisan 2013.
- Bila, Fikret. "PKK ve Kürt Sorunu Boyut Değiştiriyor," *Milliyet*, 26 Temmuz 2012.
- Bila, Fikret. "Suriye'deki Kaos PKK'ya Alan Açıyor", *Milliyet*, 31 Mayıs 2012.
- Can, Eyüp. "Öcalan İkna Oldu mu?" *Radikal*, 14 Eylül 2013.
- Cemal, Hasan. "Bahoz Erdal: Bugün Silahı Bir Kenara Koyuyoruz, Ama Bu silahı Bırakmak Demek Değil!..", 14 Mayıs 2013, <http://t24.com.tr/yazi/bahoz-erdal-bugun-silahi-bir-kenara-koyuyoruz-ama-bu-silahi-birakmak-demek-degil/6696> (Erişim tarihi 14 Mayıs 2013).
- Cemal, Hasan. "Kuzey Irak'tan Sonra Kuzey Suriye...", *Milliyet*, 24 Temmuz 2012.
- Chivers, C. J. ve Eric Schmitt. "Arms Airlift to Syria Rebels Expands, With Aid From C.I.A.", *The New York Times*, 24 Mart 2013.
- Cıvaoğlu, Güneri. "Şemdinli Trampeni", *Milliyet*, 3 Ağustos 2012.
- Corbeil, Alexander. "The Kurdish Issue in Turkey: An Interview with Selahattin Demirtas", Foreign Policy Association, 17 Aralık 2012, <http://foreignpolicyblogs.com/2012/12/17/the-kurdish-issue-in-turkey-an-interview-with-selahattin-demirtas> (Erişim tarihi 3 Mayıs 2013).
- Crenshaw, Martha. "How Terrorists Think: What Psychology Can Contribute to Understanding Terrorism", Lawrence Howard (der.), *Terrorism: Roots, Impact, Responses*, New York: Praeger, 1992.
- Crenshaw, Martha. "The Logic of Terrorism: Terrorist Behavior as a Product of Strategic Choice", Walter Reich (der.), *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*, The Woodrow Wilson Center Press, 1998.
- Crenshaw, Martha. "Theories of Terrorism: Instrumental and Organizational Approaches", *Journal of Strategic Studies*, Cilt 10, No 4, 1987, s. 13-31.
- Çağaptay, Soner. "Arab Spring Heats Up Kurdish Issue", Jane's Islamic Affairs Analyst, Mart 2012, <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/arab-spring-heats-up-kurdish-issue> (Erişim tarihi 13 Mayıs 2013).
- Çakır, Ruşen. "AKP ile Anlaşmış Değiliz, Sadece Yöntem Değiştiriyoruz", *Vatan*, 24 Nisan 2013.

- Çandar, Cengiz. "Turkey's Dual Challenge: The Kurdish Question and Syria," Democratic Progress Institute, Aralık 2012.
- Çandar, Cengiz. "Bu Hangi PKK? Arkasındakiler Kim?", *Radikal*, 20 Ekim 2011.
- Çandar, Cengiz. Dağdan İniş-PKK Nasıl Silah Bırakır? Kürt Sorununun Şiddetten Arındırılması, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı Yayınları, Temmuz 2011.
- Demir, Cenker Korhan, "Öğrenen Örgütler ve Terör Örgütleri Bağlamında PKK," *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 19, 2008, s. 57-88.
- Desch, Michael C. "The Myth of Abandonment: The Use and Abuse of the Holocaust Analogy", *Security Studies*, Cilt 15, No 1, 2008, s.106-145.
- Durukan, Namık. "Barzani ile PYD Arasındaki Çekişme Büyüyor", *Milliyet*, 22 Mayıs 2013.
- Esayan, Markar. "Last Stop Before Peace", *Today's Zaman*, 7 Eylül 2011.
- Esayan, Markar. "The Kurdish Question and Turkey's Elections", *Today's Zaman*, 20 Mayıs 2011.
- Esayan, Markar. "Why Does the PKK Want a Treaty?", *Today's Zaman*, 20 Kasım 2011.
- Failola, Anthony. "Turkey Confronts a Resurgent Kurdish Threat", *The Washington Post*, 25 Kasım 2012.
- Göktaş, Kemal. "Şemdinli'de Neler Oluyor?", *Vatan*, 3 Ağustos 2012.
- Gunter, Michael. "Kurdish Nationalism in the Aftermath of the Arab Spring", The Middle East Channel, 8 Kasım 2011, http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2011/11/08/kurdish_nationalism_in_the_aftermath_of_the_arab_spring (Erişim tarihi 27 Mayıs 2013).
- Gürsel, Kadri. "Türkiye'de Silahsız, Üç Parçada Silahlı PKK", *Milliyet*, 22 Nisan 2013.
- International Crisis Group. Blurring the Borders: Syrian Spillover Risks for Turkey, Avrupa Raporu, No 225, 30 Nisan 2013.
- International Crisis Group. Turkey: The PKK and a Kurdish Settlement, Avrupa Raporu, No 219, 11 Eylül 2012.
- Jenkins, Gareth H. "Occasional Allies, Enduring Rivals: Turkey's Relations with Iran", Silk Road Paper, Central Asia-Caucasus Institute Silk Road Studies Program, Mayıs 2012.
- Karabudak, Ali Cemal. "Sırrı Süreyya Önder: Kürt Baharı Beklerken Ortalığı Kısa Çevirdiler", *Birgün*, 14 Aralık 2011.
- Mccormick, Gordon H. "Terrorist Decision Making", *Annual Review of Political Science*, Cilt 6, 2003.
- Milliyet. "İran'dan Bülent Arınç'a PKK Tepkisi", *Milliyet*, 13 Ağustos 2012.
- Milliyet. "Erdoğan Kimi İşaret Etti", *Milliyet*, 21 Ekim 2011.
- Milliyet. "Diyarbakır Tahrir'e dönecek' İddiası", *Milliyet*, 17 Şubat 2011.
- Oğur, Yıldırım. "KCK Nedir? Neden Kuruldu? T24, <http://t24.com.tr/haber/kck-nedir-neden-kuruldu/173157> (Erişim tarihi 28 Ocak 2013).
- Oğuzlu, Tarık. "The 'Arab Spring' and the Rise of the 2.0 Version of Turkey's 'Zero Problems With Neighbors' Policy", *SAM Papers*, Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs Center for Strategic Research.
- Öniş, Ziya. "Turkey and the Arab Spring: Between Ethics and Self-Interest", *Insight Turkey*, Cilt 14, No 3, 2012, s. 45-63.
- Özdamar, Özgür. "Theorizing Terrorist Behaviour: Major Approaches and Their Characteristics", *Defence Against Terrorism Review*, Cilt 1, No. 2, 2008.
- Radikal, "Kürt Baharı Kapıda", *Radikal*, 24 Nisan 2013.
- Radikal. "Öcalan'ın Tarihi Mesajı: Silahı Bırakın, Sınır Dışına Çıkın", *Radikal*, 21 Mart 2013.
- Reich, Walter (der.). *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*, The Woodrow Wilson Center Press, 1998.
- Sabah. "Başbakanın Diyarbakır Konuşması", *Sabah*, 12 Ağustos 2005.
- Sezer, Tayfun. "Manifesto'dan KCK Sözleşmesi'ne PKK/KCK'da Söylem", *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, Cilt 3, No. 1, 2012.
- Stack, Liam. "In Slap at Syria, Turkey Shelters Anti-Assad Fighters", *The New York Times*, 27 Ekim 2011.
- Tezcür, Güneş Murat. "Prospects for Resolution of the Kurdish Question: A Realist Perspective", *Insight Turkey*, Cilt 15, No 2, 2013, s. 69-84.

- Togay, Zeynep. “Beşar Esad Dönemi Türkiye-Suriye İlişkileri,” Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, 14 Mayıs 2010, <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=793> (Erişim tarihi 27 Mayıs 2013).
- Tuncel, Sebahat. “Arab Spring, Kurdish Summer”, *The New York Times*, 17 Haziran 2011.
- Tür, Özlem. “Turkish-Syrian Relations: Where Are We Going?” , UNISCI Discussion Papers, No. 23, Mayıs 2010.
- Ünver, H. Akın. “How Turkey’s Islamists Fell Out of Love with Iran,” *Middle East Policy*, Cilt 19, No 4, 2012, s. 103-109.
- Yetkin, Murat. “Haydi Bu Defa Olsun,” *Radikal*, 5 Ocak 2013.
- Zeyrek, Deniz. “PYD’yi İkna Eğilimi Yüksek”, *Radikal*, 20 Temmuz 2011.

Summary

Since the birth of modern terrorism, the fate of insurgent and terrorist organizations has always been influenced by international developments. The PKK, which has been carrying out an armed insurgency against the Turkish state since the 1980s, is no exception to this. The Arab Spring has significantly shaped various domestic and regional aspects of Turkey's Kurdish question since 2010.

This paper explores the impact of the Arab Spring on Turkey's Kurdish question within the framework of the PKK's decision making processes. The Academic literature on terrorist decision making has developed three major approaches, namely the instrumental or strategic approach, the organizational process approach, and the psychological approach. According to the strategic approach, terrorist organizations possess relatively stable and consistent political goals, and terrorism is a rational strategy used to achieve them. The organizational process approach, on the other hand, accounts for the behaviors of terrorist organizations with their internal dynamics. Proponents of this approach argue that the fundamental aim of a terrorist organization is to survive. Finally, according to the psychological approach, it is the psychological characteristics and psychological environments of the individuals that ultimately explain terrorist behavior.

With respect to the impact of the Arab Spring on the Kurdish question in general and the PKK in particular, one may immediately think that the changes that have taken place in the discourse, decisions, and the behaviors of the PKK in the last few years constitute the organization's strategic response to the Arab Spring. However, these changes are not necessarily in line with the assumptions, arguments, and the predictions of the strategic model. In order to understand the PKK within the framework of the Arab Spring, it is essential to take into account not only the strategic model, but also the PKK's organizational and psychological dynamics.

First, the Arab Spring has had a conceptual impact on the Kurdish question. Several leading figures in the Kurdish movement have made an analogical connection between the Arab Spring and the Kurdish question. While sometimes these actors discussed the need for a parallel Kurdish Spring, other times they argued that the Kurdish Spring has already been going on in Turkey since the 1980s. It is not possible to explain the Arab Spring-Kurdish question analogy with the strategic approach because first, it is not possible to identify relatively stable and consistent goals for the PKK. Second, there is no sign to prove that this analogy has brought the PKK closer to its political goals.

The second major impact of the Arab Spring on the Kurdish question is through the violent conflict in Syria. In the face of the public demonstrations in Syria in 2011, Turkey initially pursued a policy of pressuring Bashar Assad to carry out reforms with the goal of gradually liberalizing the Syrian political system. However, when it soon became obvious that the Assad regime had no intention of reforming the political system, Turkey began to provide active support to the Syrian opposition forces. This led to the collapse of the regional cooperation that Turkey established with Syria and Iran in its fight against the PKK. Moreover, as the public uprisings became widespread in different parts of Syria and a power vacuum ensued, the PKK's sister organization in Syria, Democratic Union Party (PYD), began to establish control over areas close to the Turkish border. In the meantime, the PKK violence in Turkey began to increase from summer 2011 onwards.

At first glance, the PKK's decision to increase its use of violence against the Turkish state may seem like a rational response by the PKK in order to take advantage of the latest regional developments and achieve its political goals. However, a close analysis demonstrates that the strategic approach is not sufficient because first, according to the strategic model, it does not make sense for the PKK to return to a method, which has not helped the organization to reach its political objectives for 30 years. And second, the strategic model cannot account for the PKK and PYD's increasing rivalry with Massoud Barzani's KDP from 2011 onwards.

Finally, the Arab Spring also significantly influenced Turkey's efforts to resolve the Kurdish question through peaceful means from 2009 onwards. However, neither the PKK's Silvan attack in summer 2011, nor the organization's decision to once again become part of a dialogue process with the Turkish state can be understood with the strategic approach. First, the Silvan attack came at a time when the political alternatives to resolve the Kurdish question were still open for the PKK. Moreover, the PKK's decision to once again enter into a process of dialogue with the state in 2013 does not seem to be a rational decision collectively taken by the PKK as a whole. There seems to be differences of opinion within the PKK regarding the latest resolution process.